

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra pastorálních oborů a právních věd

Pastorální teologie

Zlata Součková

PASTORAČNÍ A EVANGELIZAČNÍ MOŽNOSTI CENTRA PETROV

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Ing. Mgr. Aleš Opatrný, Th.D

PRAHA 2007

Děkuji vedoucímu své práce Ing. Mgr. Aleši Opatrnému Th.D za odborné a laskavé vedení, pomoc a cenné připomínky.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a v seznamu literatury a pramenů uvedla veškeré informační zdroje, které jsem použila.

V Praze dne 30.9.2007

.....

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 ZÁKLADNÍ VIZE PRO PROJEKT „PETROV – KLÍČ K ŽIVÉ HISTORII“ A JEHO PŘÍPRAVA	7
1.1 Předpoklady pro projekt <i>Petrov – klíč k živé historii</i>	7
1.2 Záměr projektu	8
1.3 Cíle a příležitosti IKC Petrov	9
2 ÚLOHA CÍRKEVNÍHO INFORMAČNÍHO CENTRA V RÁMCI PASTORACE TURISMU A NA ZÁKLADĚ CÍRKEVNÍCH DOKUMENTŮ	12
2.1 Pastorece turismu	12
2.2 Pojem církevní informační centrum	13
2.3 Misijní poslání církevního informačního centra	14
2.4 Role církevního informačního centra při evangelizaci v turismu	15
2.5 Pracovníci v turismu	17
2.6 Role církevního informačního centra při pastorači ve velkém městě	18
3 REALIZACE PROJEKTU	20
3.1 Realizace projektu	20
3.2 Vzdělávání průvodců se zaměřením na křesťanskou kulturu	21
4 ČINNOST IKC PETROV V PRŮBĚHU PRVNÍHO ROKU PROVOZU	23
4.1 Poskytování informací	24
4.1.1 Vize projektu	24
4.1.2 Informační servis	25
4.1.3 Orientační mapky	26
4.1.4 Kontaktní informace a zprostředkování duchovní služby	27
4.1.5 Další informační služby	28
4.2 Zprostředkování průvodcovské služby, audioprůvodce	28
4.2.1 Služba průvodce	28
4.2.2 Služba audioprůvodce	29
4.3 Poskytování internetu	29
4.4 Kulturní programová nabídka v prostorách IKC Petrov	30

4.5	Čítárna a kavárna, příležitost k rozhovoru s návštěvníky v prostoru centra	30
4.6	Expozice Vita Christi	31
4.6.1	Programy IKC Petrov v expozici Vita Christi a v katedrále	33
5	CÍRKEVNÍ TURISTICKÁ A INFORMAČNÍ CENTRA V ZAHRANIČÍ A V ČESKÉ REPUBLICE	35
5.1	Církevní zahraniční centra v Německu a Rakousku	35
5.2	Služby v rámci pastorační turismu v České republice	36
6	ZHODNOCENÍ ČINNOSTI IKC PETROV A VÝHLED DO BUDOUCNA ..	38
6.1	Vzdělávání průvodců se zaměřením na křesťanskou kulturu	38
6.2	Průvodcovská služba a audioprůvodce	39
6.3	Informační a turistické služby	40
6.3.1	Problém orientace v areálu Petrov a ve městě	40
6.3.2	Spolupráce s farností Petrov-dóm	41
6.4	Poskytování internetu a služby kavárny a čítárny	41
6.5	Kulturní programová nabídka v prostorách IKC Petrov	42
6.6	Expozice Vita Christi a její využití	42
6.7	Využívání dotací a vytváření projektů	43
6.7.1	Realizované projekty	43
6.7.2	Plánované projekty	44
	ZÁVĚR	45
	Seznam použitých zkratek	47
	Seznam literatury a pramenů	48
	Anglická anotace	50

ÚVOD

Centrum Petrov, uvedené v názvu této bakalářské práce, je označením pro Informační kontaktní centrum Petrov (dále IKC Petrov), které bylo vytvořeno v roce 2006 Biskupstvím brněnským při katedrále sv. Petra a Pavla v Brně.

Téma týkající se možností pastorační a evangelizační práce IKC Petrov jsem si zvolila jednak z důvodu rostoucího významu turismu v dnešním světě a tím i rostoucích příležitostech využít tuto oblast pro novou evangelizaci, a dále také můj zájem vyplývá z více než roční zkušenosti s turismem vzhledem k tomu, že jsem zaměstnána jako pracovnice IKC Petrov.

Ve své bakalářské práci bych chtěla na základě církevních dokumentů zdůvodnit myšlenku zřízení církevního turistického a kulturního informačního centra Petrov v Brně, prezentovat a zhodnotit jeho, zatím roční, činnost, význam a přínos pro evangelizaci a pastorační práci v oblasti turismu a kultury, dále též formulovat výhledy a další podněty pro činnost budoucí.

V první části práce představím vizi, která vedla ke zpracování projektu *Petrov – klíč k živé historii* a jeho následné realizaci, jejíž součástí bylo vytvoření IKC Petrov včetně jeho služeb.

Ve druhé části práce naváží na bakalářskou práci Jana Koloucha s názvem *Pastorační práce v turismu*, která zpracovává toto téma obecně a nastíní možnosti pastorační práce v turismu a náplň práce církevního informačního a kulturního centra v kontextu evangelia a církevních dokumentů. Kromě zmíněné bakalářské práce budu vycházet především z dokumentů 2. vatikánského koncilu, encykliky *Evangelii nuntiandi*, apoštolské exhortace *Redemptoris missio* a dalších církevních dokumentů včetně Poselství Jana Pavla II. ke Světovým dnům cestovního ruchu.

Představa činnosti IKC Petrov spočívala v příležitostech evangelizace a pastorační práce prostřednictvím kultury, umění, rozhovoru, zprostředkování informací, kontaktů a spolupráce s dalšími subjekty. Obsahem další kapitoly této práce bude tedy zhodnocení, jak se tuto představu dařilo realizovat během prvního roku činnosti IKC Petrov.

V předposlední části uvedu příklady činnosti podobně zaměřených církevních informačních a turistických center v České republice a v zahraničí, zvláště v Rakousku a Německu, neboť právě činnost zahraničních center byla inspirací pro zřízení této instituce u nás.

V závěrečné kapitole se pokusím zhodnotit, zda tento způsob evangelizace a pastorage plní svůj účel, jaká byla očekávání v jednotlivých oblastech činnosti a jak se liší od skutečnosti v dnešním pohledu; a formulovat další požadavky a výhledy v této oblasti.

Ráda bych, aby tato práce nejen poukázala na význam pastorage turismu pro šíření radostné zvěsti, ale aby byla přínosem a povzbuzením pro ty, kteří se odhodlají hledat cestu k lidem prostřednictvím toho, co je jim blízké a co prožívají, a tím turismus bezpochyby je.

1 ZÁKLADNÍ VIZE PRO PROJEKT „PETROV – KLÍČ K ŽIVÉ HISTORII“ A JEHO PŘÍRAVA

Brno, které má kolem 370 tisíc obyvatel, navštíví ročně téměř 500 tisíc turistů. Velmi rozvinutá je zde kongresová turistika, posílená veletržními aktivitami v souvislosti s činností Brněnských výstavních veletrhů. Mnoho zahraničních turistů má však na návštěvu Brna vyhrazenou poměrně krátkou dobu, během níž nejčastěji navštěvují hrad Špilberk a katedrálu sv. Petra a Pavla na Petrově.

Dominanta Petrova je nejvýraznějším symbolem brněnské metropole. Na toto místo přicházejí poutníci a turisté z různých částí světa. Různorodost návštěvníků z hlediska věku, národnosti a náboženského vyznání vyžaduje od těch, kteří poutníky a turisty přijímají, požadavek větší různosti pastorační péče, aby bylo naplněno křesťanské poslání turismu. Rozvoj církevní péče o turismus k tomu jistě přispěje.¹

1.1 Předpoklady pro projekt *Petrov – klíč k živé historii*.

Snad téměř každý domácí i zahraniční turista nevynechá v Brně návštěvu katedrály. Pokud však nepatří mezi poutníky, znalce umění nebo nemá odborného průvodce, pak se jen velmi stěží v areálu orientuje a velmi brzy ho opouští.

Vědomí chybějícího zázemí a služeb souvisejících s turismem na tomto místě, včetně možnosti jeho využití pro pastorační, a zároveň možnost získat dotaci ze Společného regionálního operačního programu na rozvoj cestovního ruchu, vedlo Biskupství brněnské k rozhodnutí vytvořit projekt, který by zahrnoval nabídku turistických služeb pro různé skupiny lidí, navštěvujících areál Petrov. Aby však bylo možné se o někoho postarat, je nutno zjistit, jaké problémy má a jakou pomoc očekává.² To ukázal čtyřdenní průzkum³, který projektu předcházel a týkal se spokojenosti se službami v areálu Petrov a dostupnosti informací o historii

¹ Srov. KOLOUCH Jan: Pastorační turismus (bakalářská práce obhájená na KTF UK) Praha 2004, 4.

² OPATRŇÝ Aleš: Pastorační v postmoderní společnosti, Kostelní vydí: Karmelitánské nakladatelství 2001, 9.

³ HAVLÍKOVÁ Jana: Areál Petrov – studie návštěvnosti a potřeb návštěvníků. Nepublikováno. Pro interní potřebu Biskupství brněnského.

a uměleckých památkách v tomto místě. Během těchto čtyř dnů v březnu 2005 (tedy ještě mimo turistickou sezónu) navštívilo areál Petrov 7141 osob, z nichž nejčastější věkovou skupinou byly dospělí ve věku 21–35 let. Ukázalo se, že ačkoliv areál Petrov vnímají všechny cílové skupiny jako poměrně příjemné prostředí, přesto ho vždy asi čtvrtina návštěvníků hodnotí jako chladný. Největší podíl návštěvníků tvořili turisté. Doba, kterou turisté v areálu strávili, byla nejčastěji 20–30 minut. S úrovní služeb poskytovaných v areálu tehdy nebyla spokojena téměř třetina návštěvníků. Nové služby, které návštěvníci obecně nejvíce žádali, byly tyto: venkovní klidová zóna, zázemí příjemného interiéru, informační centrum (nejvíce cizinci), průvodcovskou službu a muzeum historie Petrova (nejvíce senioři a věřící) a WC.

Na základě těchto výsledků průzkumu podal v březnu 2005 tým pracovníků Biskupství brněnského, ve kterém mělo zastoupení Pastorační středisko, Ekonomický odbor, Stavební odbor a Diecézní konzervátorské centrum, projekt s názvem *Petrov – klíč k živé historii*.

1.2 Záměr projektu

Záměrem projektu *Petrov – klíč k živé historii* bylo vybudovat informační kontaktní centrum Petrov, které bude zasazeno do jedinečné lokality areálu Národní kulturní památky. Projekt dal možnost připravit skrze rekonstrukci kapitulního děkanství objektu Petrova 1 silné zázemí pro poskytování turistických služeb našim i zahraničním turistům a otevřít tak nové možnosti rozvoje regionu a místa pomocí turistického ruchu.

Konkrétním záměrem bylo vytvořit balíček služeb, který měl zlepšit služby cestovního ruchu v areálu a církvi poskytnout prostor a prostředky pro péči o návštěvníky v areálu Petrov. Prostor poskytoval dům Petrov 1, jako prostředek měla sloužit expozice sakrálního umění, nabídka audioprůvodců po areálu Petrov, grafických orientačních materiálů a školení průvodců na seminářích o prezentaci křesťanských církevních památek.

Projekt byl založen na klíči – atributu sv. Petra, kterým se otevírá zámek ke kulturně-historickým a duchovním pokladům regionu (Jihomoravský kraj, kraj Vysočina, částečně Olomoucký kraj, Jihočeský kraj, Pardubický kraj).

1.3 Cíle a příležitosti IKC Petrov

Cílem informačního kontaktního centra bylo zajištění a zprostředkování komplexního přístupu k informacím a produktům v oblasti turistické, kulturní, historické, spirituální, etické a všeobecné společenské.

Na základě provedeného průzkumu si čtyřčlenný tým, jehož členy byl ředitel Pastoračního střediska, ekonom brněnské diecéze, vedoucí Stavebního odboru a umělecký historik z Diecézního konzervátorského centra, stanovil tyto cíle:⁴

- Dům informačního kontaktního centra (IKC) udělat vlídnou a otevřenou *branou* do areálu celého Petrova.
- Vytvořit uvnitř IKC prostor, kde prostřednictvím nabídnutých informací a osobního přístupu najde návštěvník *klíče* k bohatství celého areálu Petrova, a tak i *klíče* k *pokladům* křesťanství v našem regionu.
- Odhalit, že za působivou krásou výtvarného umění a starobylé architektury se skrývají pozoruhodné osudy konkrétních lidí, kteří zde žili od minulých staletí až do dneška, rozvíjeli vztahy k jiným lidem i k Bohu, a tříbili tak hodnoty, které dnes stojí za pozornost.
- Každý návštěvník je zde přijat a je vítaným hostem.
- Dům Petrov 1 se sice hlásí ke kořenům, k historii, ale svým zpracováním představuje současnost společnosti a církve v ní.
- Spirituální pohled je základním prizmatem, kterým se na areál Petrova díváme. Je klíčem k otevření nabídky (nikoli ale nějakým alibi za nedostatečnou profesionalitu v oblasti turistické, kulturní, umělecké, historické).

⁴ Srov. Biskupství brněnské: Základní vize projektu Informační kontaktní centrum Petrov – klíč k živé historii., in: www.biskupstvi.cz (12.6.2007).

Určitou roli při zřizování této instituce hrála jeho klíčová poloha v „centru centra“ města – na místě setkávání zahraničních i místních turistů, lidí z Brna i okolí a zároveň v centru diecéze, tedy života místní církve. Tyto skutečnosti umožňovaly vytvořit takové informační centrum, jehož činnost bude působit jednak směrem ven, k tzv. preevangelizaci – kontaktu s lidmi, kde prostředníkem setkání může být umění, kultura, turistika, jednak uvnitř života církve prostřednictvím informačních služeb týkajících se bohoslužeb, poutí, poutních míst, kulturních akcí a programů s křesťanským obsahem atd. V neposlední řadě může činnost informačního centra svým vlastním programem a účastí na kulturních akcích města a regionu odpovědět na výzvu konstituce *Gaudium et spes*: „Křesťané mají tedy spolupracovat na tom, aby kolektivní kulturní projevy a podniky, které jsou naší době vlastní, byly proniknuty lidským a křesťanským duchem.“⁵

Následné shrnutí poukazuje na příležitosti Informačního kontaktního centra Petrov:

- šance sdělovat evangelium novým a srozumitelným způsobem těm, kteří se s ním dostatečně neseťkali nebo církevní život opustili;
- využít velmi atraktivního potenciálu lokality Petrova;
- zviditelnit konkrétní současný život křesťanů v brněnské diecézi;
- prezentovat bohatý a dosud málo zpřístupněný materiál, jako např. křesťanské umění, kostely v Brně a diecézi, poutní místa atd., a vytvořit poznávací okruhy zahrnující kostely, poutní místa a silné duchovní lokality;
- komunikovat s lidmi, kteří jsou otevření poznání v příjemném prostředí, vytvořit z areálu Petrov místo pohostinnosti a přijetí, tedy podávat evangelijní svědectví;
- využít přítomnost či alespoň dostupnost kontaktu na odborníky nejen v oblasti teologie, historie, dějin umění, ale také

⁵ DRUHÝ Vatikánský koncil: Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, (ze dne 7. prosince 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995, čl. 61.

pastorace, církevního práva, katecheze, sociální problematiky,
práce s mládeží atd.

2 ÚLOHA CÍRKEVNÍHO INFORMAČNÍHO CENTRA V RÁMCI PASTORACE TURISMU A NA ZÁKLADĚ CÍRKEVNÍCH DOKUMENTŮ

2.1 Pastorace turismu

Turistický ruch byl v minulém století usnadněn nejen rozvojem moderních dopravních prostředků, ale také růstem volného času v důsledku zkracování pracovní doby, na což už ve 2. polovině minulého století poukázala konstituce *Gaudium et spes* v části věnované kultuře: „Volného času je třeba správně využívat k uvolnění ducha a k posílení duševního i tělesného zdraví. Tomu slouží rozmanité záliby a zájmy, např. cestování do jiných zemí (turismus), které člověka vnitřně zušlechťují, ale také lidi obohacují vzájemným poznáním, (...)“⁶ Kořeny toho fenoménu však můžeme hledat již v předchozích staletích, neboť úcta ke svatým dala ve středověku vzniknout mnoha poutním místům, která se stala cílem poutníků a zároveň duchovními centry. Tato duchovní centra se již tehdy určitým způsobem angažovala v pastoraci poutníků nejen tím, že zajišťovala duchovní službu – možnost účasti na bohoslužbě či přijetí svátostí, ale snažila se v místě zabezpečit i běžné lidské potřeby, jako je občerstvení, nocleh, či prostor pro setkávání.

Toto vše i dnes poskytují velká poutní místa, která se svou službou věnují péči o věřící křesťany, tedy pastoraci dovnitř církve. Je však mnoho dalších míst spojených s křesťanstvím, která svým významem, starobylostí nebo spojením s historickými událostmi přitahují velké množství lidí, a to jak aktivních křesťanů, tak lidí na okraji církve či těch, kteří se k církvi nehlásí. Jedná se o katedrály, významné kostely či historická centra. Právě na těchto místech bychom, kromě zajištění duchovního programu pro věřící, mohli využít turismu jako příležitosti k podávání evangelního svědectví křesťanským přijetím, nasloucháním a oslovením těch, kteří, třebaže na tato místa nepřicházejí prožít setkání s Kristem, jsou často v daných chvílích otevřenější ke sdílení a k přijímání evangelního svědectví. Tato místa tedy poskytují církvi „možnost zpřístupnit

⁶ DRUHÝ Vatikánský koncil: *Gaudium et spes*, čl. 61.

evangelium prostřednictvím svědectví i slova všem lidem a všem národům.“⁷

Turismus nepochybně patří mezi rozpoznatelná znamení současnosti⁸ a jako důležité specifické pole činnosti pro povznesení člověka a evangelizaci zasluhuje pozornost a péči ze strany církve. Objektem péče při pastoraaci turismu je člověk na cestách, a to jak člověk věřící, tak hledající, a základním postojem je potom pohled evangelia. „Křesťané, ať jako organizátoři či jako uživatelé cestovního ruchu, vždy dodávají turistickým aktivitám evangelního ducha, neboť chovají na paměti Pánovu výzvu: ‚Když vejdete do některého domu, řekněte nejprve: ‚Pokoj tomuto domu!‘ A přijmou-li pozdrav pokoje, váš pokoj na nich spočine‘ (Lk 10,5-6).“⁹

Cestování je nejen příležitostí k poznání, neboť „Kdo mnoho cestoval, mnoho poznal. Kdo má mnoho zkušeností, bude mluvit rozumně“¹⁰, ale cesta i místo samotné formují pohled věřícího člověka na život a poskytují příležitost k přemýšlení a k setkání s Bohem. „Cestování nám umožňuje využít část volného času k rozjímání o dobrotě a kráse Boha stvořitele a díky kontaktu s druhými napomáhá k prohloubení dialogu a k vzájemnému poznávání.“¹¹

2.2 Pojem církevní informační centrum

V posledních letech, s rozvojem turistického ruchu v naší zemi, si lidé zvykli využívat služeb informačních center zřizovaných městy, občanskými sdruženími či soukromníky v místech, která jsou vyhledávanými turistickými destinacemi, ať se to týká přírodních či kulturně-historicky atraktivních oblastí. Turistické informační centrum je „účelové zařízení poskytující v oblasti svého působení (město, region, turistická oblast) komplexní informace o všech službách souvisejících s cestovním ruchem.“¹² Jeho úkolem je

⁷ JAN PAVEL II.: Encyklika o stálé platnosti misijního poslání *Redemptoris missio*, (ze dne 7. prosince 1990), Praha, 1994, čl. 92.

⁸ Srov. tamtéž, čl. 4.

⁹ JAN PAVEL II.: Poselství papeže Jana Pavla II. k XXII. světovému dni cestovního ruchu 27. září 2001, Praha: Sekretariát České biskupské konference, 4.

¹⁰ Sir 34,9.

¹¹ JAN PAVEL II.: Poselství papeže Jana Pavla II. k XXIII. světovému dni cestovního ruchu 2002, Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2002, 1.

¹² Abeceda turistického informačního centra, Praha: Asociace turistických informačních center, 2006, 4.

získávání, zpracovávání a aktualizace turistických, kulturních a všeobecných informací z příslušného regionu. Tyto informace pak centrum všemi dostupnými formami poskytuje veřejnosti.¹³

Církevní informační centrum není zatím v literatuře definováno, ale jedná se v určitém smyslu o alternativu turistického informačního centra, tak jak je definováno výše, s tím, že oblast působení odpovídá zřizovateli (diecéze, farnost, poutní místo). Účelem zřízení takového centra však není pouze zajistit co nejrozsáhlejší služby související s cestovním ruchem, ale také prezentovat současný křesťanský život, kulturu, umění a především vytvořit prostor pro přijetí, naslouchání či rozhovor. Cílem tohoto snažení je tedy naplnit cestovní ruch, jako jednu z oblastí lidské činnosti, křesťanskými hodnotami a učinit jej nástrojem evangelizace.¹⁴

Aby podávala přesvědčivé křesťanské svědectví, musí tedy činnost takového centra vycházet z evangelia, vyznačovat se křesťanským přijetím, nasloucháním a přirozenou pozorností k bližnímu. „Evangelijní svědectví, které svět bere nejvíc vážně, je pozornost vůči lidem, láska k chudým a malým, k trpícím. Obdarovavací charakter tohoto postoje a této aktivity odlišuje se hluboce od běžného lidského egoismu a vyvolává otázky po Bohu a po evangeliu.“¹⁵

2.3 Misijní poslání církevního informačního centra

Církevní informační centrum navíc přebírá určitým způsobem úkol misí ve smyslu „nové evangelizace“¹⁶, v tomto případě zaměřených na turisty, poutníky, náhodné návštěvníky, ale i na ty, kteří hledají pomoc a nevědí, na koho se mohou se svým problémem obrátit. Touto službou se nabízí církvi možnost plnit misijní poslání vyjádřené Kristovými slovy: „Jděte do celého světa a kažte evangelium všemu stvoření“¹⁷, a v současné době znovu zdůrazněné především v dokumentu *Evangelii nuntiandi*: „(...) přikázání hlásat

¹³ Srov. Abeceda turistického informačního centra, 4.

¹⁴ Srov. JAN PAVEL II.: Poselství papeže Jana Pavla II. k XXII. světovému dni cestovního ruchu 27. září 2001, 4.

¹⁵ JAN PAVELII.: *Redemptoris missio*, čl. 42.

¹⁶ Srov. JAN PAVEL II.: *Redemptoris missio*, čl. 33.

¹⁷ Mk 16,19.

evangelium všem lidem, je základním posláním církve - tedy úkolem a posláním, jehož naléhavost nezmenšují ani rozsáhlé a hluboké proměny v současné společnosti. Hlásat evangelium je skutečně milostí a vlastním povoláním církve, a ona v něm nachází svou nejvnitřnější totožnost.“¹⁸

Dokument hovoří o důležitosti povinnosti, která vyplývá z našeho všeobecného kněžství přijatého křtem, a to je hlásat evangelium. Tato výzva je tedy jedním z podnětů ke zřízení církevního informačního centra, které se může svou činností snažit plnit i další požadavek zdůrazněný v dokumentu *Evangelii Nuntiandi*, a tím je srozumitelný a přesvědčivý způsob předkládání evangelia, neboť „je naprosto nutné mít na zřeteli poklad víry, který ovšem církev musí uchovat v jeho nedotknutelné ryzosti, ale zároveň ho předkládat lidem naší doby způsobem co nejsrozumitelnějším a nejpřesvědčivějším.“¹⁹

Turismus, který dnes tvoří podstatnou součást volného času lidí a disponuje rozsáhlým křesťanským dědictvím, ať historickým či kulturním, může být srozumitelným prostředkem evangelizace, která vede k položení si otázek a hledání odpovědi na základní otázky o životě. Všichni totiž „mají právo poznat celé bohatství Kristova tajemství, v němž podle naší víry může veškeré lidstvo najít v netušené plnosti všechno to, co se tápavě snaží vypátrat o Bohu, o člověku a jeho údělu, o životě, smrti a pravdě. (...) Proto církev stále udržuje své misionářské nadšení a v současném dějinném období ho chce ještě zesílit.“²⁰

2.4 Role církevního informačního centra při evangelizaci v turismu

Kromě vlastního hlásání evangelia nás dokumenty vyzývají také k hledání nových způsobů a prostředků, jak promlouvat k lidem, kteří jsou otevření k naslouchání. Činnost informačního centra může být jednou z těchto nových cest, právě proto, že je místem, kam se

¹⁸ PAVEL VI.: Apoštolská exhortace o hlásání evangelia *Evangelii Nuntiandi* (ze dne 8. prosince 1975), Praha: Zvon, 1990, čl. 14.

¹⁹ PAVEL VI.: *Evangelii Nuntiandi*, čl. 3.

²⁰ PAVEL VI.: *Evangelii Nuntiandi*, čl. 53.

lidé chodí ptát, kde hledají, a to nejen informace, ale často také přijetí v cizím, někdy ovšem i svém vlastním městě. „V dalších případech je náboženské místo navštěvováno pro jeho uměleckou hodnotu, jako v případě katedrál, kostelů, klášterů apod. Přijetí zde nabízí nejen umělecké a historické informace, ale musí z nich také vyplynout jejich náboženská identita a konečnost. Je třeba připomenout, že pro mnohé turisty takové návštěvy tvoří často jedinou příležitost poznat křesťanskou víru.“²¹

Toto místo je tedy také prostorem pro tázání se, hledání, komunikaci, sdílení, a tedy i velkou šancí k oslovení návštěvníků a tzv. preevangelizaci (tj. předběžné evangelizaci). „I ta je však již ve skutečnosti evangelizací, třebaže jen v počátečním a dosud neúplném stupni. Uplatňuje se při ní téměř nekonečná řada různých prostředků, mezi nimiž má jistě své místo i kázání, ale mimoto i umění, vědecká průprava, filozofický výzkum a oprávněné působení na city lidského srdce.“²² Zmíněné prostředky ovšem lze uplatnit až po přijetí a naslouchání, potom se teprve „hlásání evangelia stane lidskému rozumu pochopitelnějším a ukáže se, že je jakoby zakořeněno v lidské existenci.“²³ „Ačkoliv toto prvotní hlásání evangelia je určeno zvláště těm, kdo dosud nikdy neslyšeli o Kristově radostné zvěsti anebo dětem, je zřejmé, že tento způsob je stejně nutný hlavně proto, že dnešní svět se často odkřesťanšťuje – i pro mnoho lidí, kteří sice byli pokřtěni, ale vůbec nežijí křesťansky, dále pro prosté lidi, kteří sice mají určitou víru, ale neznají dobře její základní pravdy; a konečně i pro vzdělance, kteří cítí potřebu poznat Krista jinak, než jak je tomu učili v dětství, i pro řadu dalších lidí.“²⁴

Činnost informačního centra dává možnost sdělovat evangelium novým a srozumitelným způsobem těm, kteří se s ním dostatečně nesetkali nebo církevní život opustili. Důležitý je zde kontakt s lidmi, kde prostředníkem setkání může být umění, kultura, historie či turistika. „Víme dobře, že moderní člověk je už přesycen všelijakým řečením, že ho to často unavuje, anebo ještě hůře, že je

²¹ KOLOUCH Jan: *Pastorace turismu* (bakalářská práce obhájená na KTF UK) Praha 2004, 17 – 18.

²² PAVEL VI.: *Evangelii Nuntiandi*, čl. 51.

²³ DRUHÝ Vatikánský koncil: *Gaudium et spes*, čl. 62.

²⁴ PAVEL VI.: *Evangelii Nuntiandi*, čl. 52.

proti slovům přímo imunní. Známe rovněž názory četných psychologů a sociologů, kteří tvrdí, že moderní člověk již překonal civilizaci slova, nyní již zbytečnou a neúčinnou a že nyní žije v civilizaci obrazu a zrakových vjemů. Tato fakta by nás jistě měla přimět k tomu, abychom hlásali evangelijní poselství i moderními prostředky, jež tato civilizace vynalezla.“²⁵ Informační centrum disponuje těmito prostředky a kromě příjemného prostředí, tiskových a obrazových materiálů využívá také audiovizuální a moderní elektronické prostředky jako jsou dotykové obrazovky, tzv. touchscreensy či elektronický audioprůvodce po sakrálních památkách, který zprostředkuje individuální umělecko-teologický výklad. „Evangelizace by však nebyla úplná, kdyby nebrala v úvahu i vzájemný těsný vztah mezi evangeliem a konkrétním osobním a společenským životem člověka. Proto evangelizace obsahuje i výslovné připomínky, vhodné pro různé situace a stále uzpůsobované požadavkům doby, (...)“²⁶

Dále vyzývá dokument *Evangelii Nuntiandi* k evangelizaci kultury²⁷, což je další z oblastí činnosti křesťanského informačního centra, jehož úkolem je v první řadě informovat o kulturních akcích s křesťanským obsahem, ale svými programy a kulturně-vzdělávacími projekty se může zapojovat také do obecného kulturního dění v příslušné oblasti a vtisknout tak kultuře regionu duchovní ráz. „Církev používala v různých podmínkách, ve kterých během staletí žila, výtvorů různých kultur, aby Kristovo poselství svým kázáním rozšířila do všech národů a rozvinula, probádala, hlouběji pochopila a lépe vyjádřila ve slavení bohoslužby i v životě různotvárné pospolitosti věřících.“²⁸

2.5. Pracovníci v turismu

Od týmu pracovníků církevního informačního centra se očekává, že každého návštěvníka přijmou v křesťanském duchu²⁹, dále nejen schopnost komunikace, ale také vědomosti o tom, jak a kde

²⁵ PAVEL VI.: *Evangelii Nuntiandi*, čl. 42.

²⁶ Tamtéž, čl. 29.

²⁷ Srov. tamtéž, čl. 20.

²⁸ DRUHÝ Vatikánský koncil: *Gaudium et spes*, čl. 58.

²⁹ Srov. Řím 12,13; Mt 25,35.

nalézt informace, které návštěvníci potřebují. „Pro jejich práci jsou specifické přímé kontakty s turisty, specifická role přijetí turistů, jsou prvními, kteří znají jejich očekávání, jejich eventuální zklamání a často mohou působit radami a průvodcováním. Křesťan, který vykonává svoji profesi v turismu, objeví v něm obrovskou odpovědnost. (...) Od pracovníka se vyžadují objektivní informace, absolutní respekt k důstojnosti osob, poctivost ve sledování turistické nabídky a absolutní spolehnutí na požadované služby. Na jeho profesionální poctivosti a na jeho křesťanském úmyslu závisí úspěch pobytu návštěvníka.“³⁰

Trvalé vzdělávání a znalosti z oblasti náboženství, kultury a umění jsou nedílnou součástí vzdělání pracovníka při této činnosti tak, aby dokázal reagovat na „nároky světa, ve kterém je křesťan kvasem, kde druhým nějakým způsobem slouží, a jemuž proto potřebuje dostatečně rozumět a s dostatečnou osobní erudicí ‚obhájit důvody své naděje‘, svou víru.“³¹

Křesťanští pracovníci v turismu by měli také počítat s tím, že se setkají s nepochopením, že budou muset projevit značnou míru tolerance a že jejich úsilí často nenajde odezvu. Je dobré, pokud se na činnosti církevního informačního centra kromě laiků – pastoračních asistentů podílí i kněz nebo pokud je alespoň k dispozici pro rozhovor či svátost smíření; může se také věnovat „pastoraci pastorujících“.

2.6 Role církevního informačního centra při pastoraci ve velkém městě

Do činnosti informačního centra se, kromě pastorační turismu, promítá také tzv. městská pastorační, v zahraničí známá jako „city pastoral“. Cílem této disciplíny, která se zrodila v Německu, je postarat se v duchovních i praktických záležitostech o věřící uvnitř, na okraji církve, ale i o ty, kteří jsou církvi vzdálení. Ve velkých městech totiž lidé často nebývají vázáni na jeden kostel či farní společenství, protože množství kostelů na poměrně malém území

³⁰ KOLOUCH Jan: Pastorační turismu (bakalářská práce obhájená na KTF UK) Praha 2004, 20 – 21.

³¹ OPATRŇY: Pastorační v postmoderní společnosti, 36.

umožňuje výběr bohoslužeb a akcí podle potřeby, zájmu a možností. Chybí zde také „přirozený kontakt lidí na ulici, na procházce, při opravě kostela či fary, při slavnostech konaných nejen v kostele, ale i na faře či farní zahradě.“³² Výsledkem je potom skutečnost, že „řada lidí ve městech nechápe farnost přirozeně jako ‚svou farnost‘ a mnohem více je vázána požadavky jakéhosi ‚posvátného konzumu‘ – hledají to, co jim vyhovuje a prospívá, a nemají mnohdy snahu sami něco dávat, ani přijímat odpovědnost za dílčí úkoly ve farnosti.“³³

Právě křesťanské informační centrum by mohlo být místem, kde získá člověk rychle přehled o akcích ve farnostech a vzdělávacích zařízeních, ale také pomoc v tíživé životní situaci minimálně ve formě kontaktu na instituci či pověřenou osobu, která se může dané záležitosti ujmout, v lepším případě formou rozhovoru s odborníkem v dané oblasti, který je k dispozici na místě. Toto vše může být realizováno ve spolupráci s církevními, sociálními a kulturními zařízeními. Propojení církevních zařízení je důležité, protože mnoho lidí neváže svůj duchovní život na jedinou faru, ale vnímají – podle jejich zájmů – cílené nabídky. Z důvodu co nejširší nabídky kontaktů a služeb je třeba navázat a udržovat kontakt s jednotlivými farnostmi, kulturními, vzdělávacími, charitativními a sociálními pracovišti a neustále aktualizovat nabídku jejich služeb.

Pro činnost instituce zabývající se pastoračí ve velkém městě je vhodné místo v centru, které se může stát kontaktním bodem pro množství lidí přicházejících do města nebo tudy z různých důvodů každodenně procházejících. V Německu a Rakousku jsou k této formě pastorače využívány prostory v pasážích obchodních center, v sousedství některého z kostelů či v prostorách kláštera (v případě informačních center zřizovaných řády).

³² OPATRŇY: Pastorače v postmoderní společnosti, 54.

³³ OPATRŇY: Pastorače v postmoderní společnosti, 54.

3 REALIZACE PROJEKTU

3.1 Realizace projektu

Realizace projektu probíhala od dubna 2005 do července 2006. Projekt, jehož náklady byly vyčísleny na cca 10 milionů Kč, byl financován z více zdrojů:

- prostředky investora (Biskupství brněnské) 2,947 mil. Kč;
- prostředky ze strukturálních fondů Evropské unie 5,975 mil. Kč;
- prostředky státního rozpočtu 1,107 mil. Kč.

S touto podporou Biskupství brněnské rekonstruovalo celý dům Petrov 1 a přizpůsobilo prostory v přízemí pro činnost moderního informačního centra a v prvním podzemním podlaží pro instalaci muzejní expozice sakrálního umění Vita Christi – Život Kristův. Dále se na základě projektu uskutečnily dva semináře pro průvodce po sakrálních památkách, byly vytvořeny textové a grafické materiály ve formě mapek Petrova, brněnských kostelů a brněnské diecéze a bylo vyhotoveno 20 ks audioprůvodců.

V dubnu 2006 proběhlo výběrové řízení na místo vedoucího IKC Petrov a o měsíc později výběrové řízení na místa pracovníků informačního centra a průvodců v muzeu. Vedoucí IKC Petrov vede tedy tým čtyř pracovníků, z nichž dva jsou zaměstnání na plný úvazek a dva na částečný. Tři z pracovníků IKC Petrov absolvovali předchozí kurzy pro průvodce po sakrálních památkách.

IKC Petrov bylo otevřeno pro veřejnost 15. srpna 2006 a v prvním roce své činnosti poskytovalo služby od dubna do října denně od 10 do 18 hod., kromě pondělí; od listopadu do března od úterý do neděle od 10 do 17 hod. Provoz domu a mzdy zaměstnanců financuje Biskupství brněnské, které se také finančně spolupodílí na projektech vytvořených IKC Petrov.

Informační kontaktní centrum přímo odkazuje na atraktivní místa v jeho blízkosti: muzeum s expozicí Vita Christi, klidová zóna s prodejem tradičních výrobků jižní Moravy; dále potom mimo dům: katedrála, adorační kaple, věže, klenotnice, krypta, přednáškové sály na Petrově 2, restaurace misijní rodiny Donum Dei atd.

Součástí IKC Petrov je vstupní foyer s informační mapou areálu Petrov a dotykovými obrazovkami obsahujícími informace z Brna a diecéze, dále je zde kancelář informačního centra a odpočinkový salon s čítárnou, kavárnou a internetem, sociální zařízení, kuchyňka a chodba zasahující do hradební zdi, která by měla v budoucnu sloužit jako galerie.

3.2 Vzdělávání průvodců se zaměřením na křesťanskou kulturu

Souběžně s prováděním rekonstrukce domu Petrov 1 byla během podzimu 2005 a jara 2006 realizována další část projektu, která se zaměřovala na vzdělávací činnost. Na nutnost vzdělávání v oblasti prezentace křesťanských památek v rámci cestovního ruchu bylo poukázáno již v roce 2004 při 6. světovém kongresu o pastorační péči pro turisty.³⁴ Biskupství brněnské v rámci projektu uspořádalo seminář *Jak provádět návštěvníky po kostele* a dále, ve spolupráci s Asociací průvodců ČR, také seminář věnovaný odborné přípravě průvodců cestovního ruchu se zaměřením na křesťanskou kulturu.

Účastníci těchto dvou seminářů hledali na konkrétních příkladech odpovědi na otázky, jak přiblížit kulturní dědictví církve dnešním lidem, o čem by měl mluvit průvodce ve výkladu o církevních památkách či jak spojit historická fakta se svědectvím víry. Výběr z přednášek obou seminářů byl vydán v tiskové podobě jako sborník pod názvem *O křesťanské výtvarné kultuře*.³⁵

Úspěšní absolventi těchto seminářů získali certifikát o absolvování kurzu a byla jim nabídnuta možnost stát se členy týmu pracovníků informačního centra či externími spolupracovníky zajišťujícími provázení po sakrálních památkách v různých částech brněnské diecéze.

Snaha zachránit movité kulturní církevní památky vede často k tomu, že existuje velká disproporce mezi podporou stavebních a správních činností oproti činnostem rozvíjejícím lidský potenciál. Opravené církevní památky by se ovšem bez kvalifikovaných průvodců, kteří svým vystupováním podávají evangelijní svědectví

³⁴ Tiskové středisko ČBK: Světový kongres pro pastorační péči o turisty, in: <http://tisk.cirkev.cz> (12.4.2007).

³⁵ Srov. FILIP Aleš: Úvod, in: FILIP Aleš, HRADSKÁ Helena (ed.): *O křesťanské výtvarné kultuře*. Sborník ze seminářů pro průvodce cestovního ruchu, Brno: Biskupství brněnské, 2006, 5.

a uvedou návštěvníka do symboliky architektury a umělecké výzdoby, mohly stát prostým muzeem či pomníkem jednotlivých generací. Důraz na vzdělávání v této oblasti je tedy na místě.

4 ČINNOST IKC PETROV V PRŮBĚHU PRVNÍHO ROKU PROVOZU

Na základě průzkumu, předpokladů a příležitostí a v souladu s církevními dokumenty vykryštovala během přípravy projektu seznam základních činností IKC Petrov, který zahrnoval následující výčet plánovaných aktivit:³⁶

- 1) poskytování informací o Petrově, Brně a diecézi (regionu);
- 2) informace o bohoslužbách v katedrále a v Brně;
- 3) nabídka míst modlitby a duchovních programů;
- 4) programová nabídka akcí a přednášek;
- 5) informace o ubytování nebo sjednávání ubytování;
- 6) zprostředkování průvodcovské služby a nabízení audioprůvodců;
- 7) poskytování internetu;
- 8) programová nabídka interaktivní zóny (videoprojekce, malé besedy a přednášky, osobní rozhovory atd.);
- 9) prodej vstupenek do expozice muzea sakrálního umění, společných vstupenek do celého areálu Petrov;
- 10) prodej knih, filmů, zvukových nosičů a drobných předmětů;
- 11) příležitost k rozhovoru s návštěvníky v prostoru centra;
- 12) služby čítárny;
- 13) jednoduché občerstvení v domě;
- 14) péče o prostor před domem;
- 15) vytvoření klidové zóny;
- 16) spolupráce s kontaktními osobami v areálu;
- 17) spolupráce s jinými subjekty – rozšíření nabídky skrze programy jiných subjektů.

Stanovení náplně činnosti informačního centra určilo směr a dalo podnět k vytvoření základní nabídky návštěvníkům. V průběhu činnosti IKC Petrov se ovšem ukázalo, že mnohá očekávání, podložená předchozím průzkumem v této oblasti, neodpovídají skutečné praxi. Další podkapitoly tedy budou věnovány jednotlivým

³⁶ Srov. Základní vize projektu Informační kontaktní centrum Petrov – klíč k živé historii., in: www.biskupstvi.cz (12.6.2007)

činnostem, popíší, jak byly zamýšleny, co bylo jejich obsahem, jak se je dařilo realizovat a jaká úskalí přinášela praxe během prvního roku provozu IKC Petrov.

4.1 Poskytování informací

Jednou ze základních činností IKC Petrov je získávání, zpracovávání a aktualizace informací o všeobecném a kulturním křesťanském dění v brněnské diecézi a regionu Jihomoravského kraje a jejich poskytování veřejnosti. „Nabídka turistických programů, prezentace cílů nebo reklama o činnostech tvoří viditelný a vítaný aspekt ve světě turismu, v němž lidé vidí splnění svých přání a snů.“³⁷

4.1.1 Vize projektu

V projektu byl zamýšlen co nejširší informační servis týkající křesťanského dění v Brně a brněnské diecézi. Tento informační servis měli zajišťovat pracovníci IKC Petrov prostřednictvím sdělování informací na místě, odpovědí na telefonické dotazy a tvorbou informačních internetových stránek. Ke zprostředkování informací nejen pro věřící slouží také několik nástěnek ve vstupní části IKC Petrov, které byly k dispozici farnostem a dalším církevním a kulturním organizacím ke zveřejnění pozvánek na poutě, slavnosti, duchovní programy, koncerty, vzdělávací a další akce.

Velká pozornost byla věnována zprostředkování informací na internetu. Internet, jehož prostřednictvím může církev mluvit k zástupcům, je v poskytování informací jako jeden z hromadných sdělovacích prostředků nezastupitelný jak pro preevangelizaci, tak pro další prohlubování víry,³⁸ protože „moderní sdělovací technika otvírá lidem nové cesty pro setkání s evangeliem“³⁹. Využití internetu pro informační servis a propagaci křesťanských akcí je jednou z cest,

³⁷ KOLOUCH, Pastorační turismu, 20.

³⁸ PAVEL VI.: *Evangelii Nuntiandi*, čl. 45.

³⁹ PAPEŽSKÁ RADA PRO SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY: *Církev a internet*, in: Dokumenty ČBK, Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2002, čl. 4.

jak využít „pozitivní možnosti internetu, který může přinášet náboženské informace a vyučovat bez ohledu na bariéry a hranice.“⁴⁰

Světový kongres o pastorační péči pro turisty dále stanovil jako jedno z opatření potřebných ze strany církve „vydávat informační brožurky o kostelech, místní křesťanské tradici a dějinách v různých jazycích.“⁴¹ Této potřeby se týkaly také požadavky návštěvníků při průzkumu v roce 2005. Projekt tento požadavek návštěvníků řešil zpracováním a vydáním tiskového materiálu ve formě orientačních map areálu Petrov, brněnských kostelů a brněnské diecéze.

4.1.2 Informační servis

Pro zprostředkovávání informací je nezbytná vzájemná spolupráce s farnostmi ve městě i v diecézi, dále s kontaktními osobami jednotlivých církevních, kulturních, sociálních a vzdělávacích institucí. V začátcích vlastní činnosti IKC Petrov však kromě institucí bezprostředně napojených na Biskupství brněnské jako např. Katechetické centrum, Pastorační středisko, Diecézní knihovna, Centrum pro mládež či Centrum pro rodinu, nebyla navázána žádná spolupráce s dalšími institucemi ani farnostmi. Vzhledem ke skutečnosti, že mnoho farností nemá internetové stránky nebo je neaktualizuje, bylo poměrně obtížné hledat zdroje informací o dění v diecézi.

Postupně a velmi pomalu, především prostřednictvím oslovování jednotlivých zástupců farností a díky prezentaci činnosti IKC Petrov na celodiecézních akcích, se daří navázat kontakt s jednotlivými farnostmi a organizacemi podílejícími se na křesťanském životě v Brně a v diecézi (např. Studentské centrum, Musica sacra, Moravskoslezská křesťanská akademie, Komunita Emmanuel, brněnské církevní školy atd.)

V současné době jsou k dispozici informace o konání a programu koncertů, výstav, poutí, liturgických slavností, konferencí, přednášek, vzdělávacích kurzů apod., které obdrží zájemci od pracovníků centra osobně, telefonicky nebo si je mohou

⁴⁰ PAPEŽSKÁ RADA PRO SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY: Církev a internet, in: Dokumenty ČBK, Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2002, čl. 4.

⁴¹ Tiskové středisko ČBK: Světový kongres pro pastorační péči o turisty, in: <http://tisk.cirkev.cz> (12.4.2007).

vyhledat na internetových stránkách IKC Petrov⁴² v přehledném Kalendáři akcí.

Informační servis je však prostředkem nejen evangelizace prostřednictvím umění, hudby, vzdělávání atd., ale také pastorece dovnitř církve. Běžně je zde k dispozici přehled bohoslužeb v Brně a nedělních bohoslužeb v brněnské diecézi, programy a termíny duchovních cvičení v exercičních domech Čech a Moravy, nabídka míst modlitby a křesťanských akcí ve městě, kontaktní údaje a materiály křesťanských institucí zaměřených na rodinu, mládež, charitu či péči o nemocné. V době adventní, vánoční a velikonoční jsou nejčastěji žádané informace o koncertech, liturgických slavnostech a bohoslužbách.

4.1.3 Orientační mapky

K poskytování informací slouží také tiskový materiál ve formě orientačních map. Jedná se o čtyřjazyčnou verzi mapky areálu Petrov se stručnou historií, popisem katedrály a přilehlých budov Biskupství brněnského, dále je to panoramatická mapka brněnských kostelů, kde jsou zakresleny kostely centra Brna, opatřené opět popisem a stručnou historií, a poslední mapkou je mapka diecéze s vyznačením poutních míst a duchovních center diecéze. Světový kongres o pastorační péči pro turisty stanovil jako jedno z opatření potřebných ze strany církve „vydávat informační brožurky o kostelech, místní křesťanské tradici a dějinách v různých jazycích.“⁴³ Komentáře k vyznačeným místům na mapkách mají historicko-teologický charakter a mohou tak návštěvníkům zprostředkovat křesťanský pohled na navštěvované místo.

O tyto mapky je velký a trvalý zájem ze strany turistů. Zklamáním pro ně ovšem bývá informace, že kromě tří kostelů v centru města jsou všechny ostatní kostely otevřené pouze v době konání bohoslužeb. Také na tuto skutečnost upozornil Světový kongres o pastorační péči pro turisty, když doporučil „nechávat

⁴² Srov. www.petrovinfo.cz (20.9.2007)

⁴³ Tiskové středisko ČBK: Světový kongres pro pastorační péči o turisty, in: <http://tisk.cirkev.cz> (12.4.2007).

kostely otevřené podle možnosti celý den, aby se nejednalo pouze o turistické atrakce, (...) ale především o místa ztišení a modlitby“⁴⁴

4.1.4 Kontaktní informace a zprostředkování duchovní služby

Projekt IKC Petrov umístěného do sídla Biskupství brněnského hodlal využít přítomnost či alespoň dostupnost kontaktu na odborníky v oblasti pastorační, církevního práva, katecheze, sociální problematiky, práce s mládeží atd. V tomto směru se jedná především o službu věřícím, kteří přicházejí s žádostí o informaci či různými požadavky na kurii Biskupství brněnského, případně na farnost Petrov-dóm.

Duchovní správce farnosti Petrov-dóm je zde k dispozici pro rozhovor, svátost smíření nebo informace o možnosti udělení svátostí. Toto byly zatím nejčastější požadavky návštěvníků požadujících kontakt na kněze.

Přímo v sídle IKC Petrov je k dispozici kněz v případě žádosti o duchovní rozhovor nebo přijetí některé ze svátostí; je také možno zahraničním návštěvníkům zprostředkovat kontakt s knězem hovořícím anglicky, italsky, německy či francouzsky. Tato služba, na kterou také upozornil Světový kongres o pastorační péči pro turisty, když zdůraznil potřebu „zajistit pro turisty ve větších turistických centrech možnost účasti na bohoslužbách a přístup ke svátosti smíření v různých jazycích a vyčlenit z běžné duchovní správy kněze, kteří se v místech velkého turistického ruchu budou věnovat především návštěvníkům.“⁴⁵

V prvním roce činnosti IKC Petrov byla tato služba zprostředkována zatím pouze pěti zájemcům.

Ti, kteří přicházejí na Biskupství brněnské poprvé, se obracejí na IKC Petrov s dotazem na informace o úředních hodinách a sídle jednotlivých odborů kurie (nejčastěji Centrum pro mládež, Katechetické centrum a Církevní soud).

⁴⁴ Tiskové středisko ČBK: Světový kongres pro pastorační péči o turisty, in: <http://tisk.cirkev.cz> (12.4.2007).

⁴⁵ Tamtéž.

4.1.5 Další informační služby

Vzhledem k tomu, že IKC Petrov se prezentuje jako turistické informační centrum, poskytuje občanům a institucím standardní informace týkající se města Brna, kulturního dění ve městě, odkazuje na další instituce, zajišťuje pomoc návštěvníkům Brna v orientaci a při zajišťování potřebných služeb (ubytování, rezervace, vstupenky, průvodce atd.). V této oblasti jsou informační zdroje, především díky informačnímu servisu na internetu a službě městského turistického informačního a kulturního centra, dostupné a aktuální. V této souvislosti se rozvinula také spolupráce např. s Brněnským kulturním centrem, některými brněnskými muzei, koncertní agenturou Ars koncert či Asociací průvodců ČR.

4.2. Zprostředkování průvodcovské služby, audioprůvodce

4.2.1 Služba průvodce

V rámci projektu byli v seminářích pro průvodce po sakrálních památkách vyškoleni průvodci, ovládající různé světové jazyky, kteří zůstávají v kontaktu s IKC Petrov a při objednání zahraniční skupiny jsou k dispozici. Stálí zaměstnanci IKC Petrov provázejí návštěvníky po areálu Petrov v českém a anglickém jazyce. Vzhledem k vysokému počtu skupin českých i zahraničních turistů v areálu Petrov během turistické sezóny se o tuto službu předpokládá velký zájem. Téměř všechny tyto skupiny však mají prohlídku katedrály jako součást prohlídkového okruhu po Brně, vedeného vlastním průvodcem a jsou velmi omezeny časově. K nízkému zájmu o průvodce přispívá také skutečnost, že služby IKC Petrov se zatím neobjevily v žádných turistických průvodcích.

Nabídku průvodcovských služeb tedy v současné době nejčastěji využívají střední školy, a to jak během školního roku jako součást výuky humanitních předmětů, tak během školních výletů. Dalšími skupinami, které mají zájem o průvodce, jsou farnosti organizující poutě do Brna pro jednotlivé skupiny (senioři, rodiny, děti z náboženství apod.)

4.2.2 Služba audioprůvodce

Dalším produktem v rámci projektu byl elektronický audioprůvodce, který ve třech jazycích (česky, anglicky a německy) umožňuje prohlídku areálu Petrov podle vlastního přání a zaměření. Nabízený odborný výklad představuje tuto významnou dominantu Brna z pohledu umělecko-kulturního, historického a náboženského. Tato individuální forma prohlídky poskytuje návštěvníkovi čas v klidu si prohlédnout umělecké předměty v interiéru i exteriéru katedrály a zároveň neruší klid sakrálních prostor, jak tomu bývá v případě výkladu průvodce pro větší skupinu.

Ač se předpokládal velký zájem, během prvního roku si audioprůvodce zapůjčilo asi 80 zájemců. Tuto službu IKC Petrov využívali především mladší lidé, kteří již mají s tímto způsobem prezentace památek zkušenosti ze zahraničí, dále místní návštěvníci pro své zahraniční hosty. Všichni byli s výkladem spokojeni. Mnoho turistů však reaguje na nabídku audioprůvodce tím, že nemají čas, a spokojí se s komentovanou mapkou areálu Petrov.

4.3 Poskytování internetu

S poskytováním informací a s pomocí v těžkých životních situacích souvisí také další z prostředků poskytovaných IKC Petrov, a to je možnost využít internet zdarma. „Kybernetický prostor by měl být zdrojem informací a služeb, přístupným pro všechny zdarma a v širokém rozsahu jazyků.“⁴⁶ Poskytování internetu v prostorách IKC Petrov bylo v původním záměru pouze okrajovou, doplňkovou službou.

V současné době je tato služba návštěvníky využívána nejčastěji ke kontrole elektronické pošty, ale přicházejí také lidé, kteří si hledají práci, potřebují vytvořit životopis nebo vyhledat kontaktní informace. Po dohodě s Univerzitou Palackého v Olomouci jsou počítače k dispozici také jejich brněnským studentům dálkového studia teologického programu. Mnozí, zvláště starší lidé nebo maminky na mateřské dovolené, občas projeví zájem naučit se

⁴⁶ PAPEŽSKÁ RADA PRO SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY: Etika na internetu, in: Dokumenty ČBK, Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2002, čl. 9.

pracovat s internetem a vyhledávat informace, které se většinou týkají jejich zájmů. Pracovníci IKC Petrov jsou k dispozici těmto zájemcům o znalost práce s počítačem a seznámí je se základním postupem, jak vyhledávat na internetu.

Někteří z těch, kdo potřebují pomoc, často přijdou se záminkou vyhledání informací na internetu, ve skutečnosti však mají nějaký problém, ale obávají se, cítí se trapně a nedokáží svůj problém či požadavek formulovat. Po rozhovoru občas vyjde najevo, že jejich problémy nevyřeší internet, ale pomoc odborníka na sociální či právní otázky. Je potřebné, aby si pracovníci těchto lidí všímali, věnovali jim pozornost a společně se snažili zjistit, jaký problém mají a co je třeba k jeho řešení.

4.4 Kulturní programová nabídka v prostorách IKC Petrov

V prostorách IKC Petrov byl vytvořen salónek s kapacitou cca 20–25 lidí, který měl poskytovat prostor pro kavárnu, čítárnu, ale také malé besedy, rozhovory, přednášky či videoprojekce týkající se života církve, historie, umění, ale také cestování a dalších oblastí života.

V prvním roce činnosti se zde jedenkrát měsíčně v podvečerních hodinách konaly přednášky na cestovatelská a historická témata, dále ve spolupráci se Studentským centrem VKH v Brně besedy na témata týkající se misijní činnosti, ochrany přírody atd.

Při průzkumu v roce 2005 udávaly kulturní program jako důvod své návštěvy areálu Petrov nejčastěji mladí lidé a senioři. To potvrzuje i současná situace, i když velmi záleží právě na rozsahu propagace a atraktivnosti tématu.

4.5 Čítárna a kavárna, příležitost k rozhovoru s návštěvníky v prostoru centra

O vnitřní zázemí v areálu Petrov projevíli při průzkumu v roce 2005 především senioři. Tomu také odpovídá současné složení návštěvníků kavárny a čítárny, které tvoří převážně starší lidé, ale během turistické sezóny oceňují toto zázemí také zahraniční turisté a rodiny s dětmi.

Zmíněný salónek, který může být ve večerních hodinách přizpůsoben pro přednášky a besedy, je tedy přes den využíván jako čítárna a kavárna, která může být rozšířena podle potřeby také do prostor vstupního foyer, případně před dům. Zájemcům o internet jsou zde k dispozici tři počítače, ostatním návštěvníkům knihy, časopisy a informační materiály různých kulturních a církevních organizací.

Vzhledem k blízkosti nádraží se postupně pro některé návštěvníky stala kavárna také jakýmsi kontaktním bodem pro setkání se známými, někteří kněží salónek s kavárnou využívají k jednání či jako místo setkání se zájemci o rozhovor. O rozhovor s pracovníky centra stojí často také právě starší lidé nebo lidé na okraji společnosti. Ze strany pracovníků se spíše jedná o naslouchání, případně povzbuzení.

V tomto směru se nabízí příležitost k evangelizaci, která však klade na pracovníky určité požadavky, tak jak je formuluje encyklika *Evangelii Nuntiandi*: „Evangelizace ztrácí citelně na své síle a účinnosti, jestliže nebere zřetel na určitý národ, k němuž se obrací, a jestliže nepoužívá jeho jazyka a symbolů, jestliže si nevšímá jeho problémů a jestliže se konečně nezajímá o jeho konkrétní život. Na druhé straně však hrozí evangelizaci též nebezpečí, že ztratí sobě vlastní sílu a ducha a že se prostě rozplyne, jestliže zbaví svůj obsah toho, co je v něm základní a podstatné, jedině proto, aby přizpůsobila zásadní pravdy určitému místnímu prostředí. Tím však obětuje univerzální skutečnost místním požadavkům a obětuje i jednotu, bez níž nemůže nic univerzálního existovat.“⁴⁷

4.6 Expozice Vita Christi

Expozice *Vita Christi* je od počátku součástí IKC Petrov a svým ztvárněním působí jako jeden z významných prostředků evangelizace. Sestává se z exponátů zapůjčených z farností a řádových domů brněnské diecéze, které jsou instalovány tématicky v sedmi místnostech tak, že výběr a uspořádání exponátů v těchto místnostech představuje jednotlivá období života Pána Ježíše od jeho narození až

⁴⁷ PAVEL VI.: *Evangelii Nuntiandi*, čl. 63.

po seslání Ducha svatého a život církve. Příběh, který je zde prostřednictvím umění prezentován, tedy mimo jiné vybízí také k hlásání evangelia. Muzea „vytvářejí příležitost k evangelizaci, protože prostřednictvím vystavených děl nabízejí návštěvníkům výmluvné svědectví trvalé spojitosti, která v životě a v dějinách národů existuje mezi božským a lidským“⁴⁸ Těmito slovy poukázal na význam a poslání muzea také papež Benedikt XVI. při své promluvě na sympoziu, pořádaném k 500. výročí Vatikánských muzeí.

Návštěvníkům je podle přání k dispozici průvodce po expozici. Úkolem průvodce je nabídnout návštěvníkovi nejen umělecko-historické informace, ale také biblický komentář k prezentovaným exponátům. „Navíc: u sakrálního umění, které poukazuje na posvátná tajemství se bude předpokládat také zkušenost s těmito tajemstvími.“⁴⁹ Průvodce by měl tedy určitým způsobem uvádět do „tajemství, která v umění tušíme, přestože náležejí ještě tomuto světu.“⁵⁰ Působení architektonického řešení výstavy, uměleckých děl a jednotící linie, kterou je příběh života Pána Ježíše, vzbuzuje u návštěvníků také mnohé otázky. Na tyto dotazy by měl být průvodce připraven kvalifikovaně reagovat – tedy odpovědět, pokud odpověď zná, nebo poradit, kde lze požadované informace získat.

Vzhledem k netradičnímu pojetí výstavy a skutečnosti, že v Brně ani v diecézi v té době neexistovalo diecézní muzeum, byl v začátcích činnosti o expozici Vita Christi očekáván velký zájem. V porovnání s ostatními výstavními akcemi však expozice neměla a dosud nemá žádnou výraznou propagaci a zájem veřejnosti je malý. Reakcí na skutečnost, že lidé nepřicházejí do muzea, byla snaha vytvořit takovou nabídku, která by přilákala návštěvníky různých věkových skupin. Řešením se ukázaly být muzejně-vzdělávací programy, které v době od podzimu 2006 do jara 2007 přivedly k návštěvě expozice více než 1000 dětí předškolního a mladšího školního věku.

⁴⁸ Benedikt XVI. o významu muzeí, in: www.radiovaticana.cz (16.12.2006).

⁴⁹ KOLEK Ludvík: Služba průvodce sakrálním uměním, in: FILIP Aleš, HRADSKÁ Helena (ed.): O křesťanské výtvarné kultuře. Sborník ze seminářů pro průvodce cestovního ruchu, Brno: Biskupství brněnské, 2006, 124.

⁵⁰ Tamtéž.

4.6.1 Programy IKC Petrov v expozici Vita Christi a v katedrále

Propojení expozice sakrálního umění s informačním centrem posiluje možnosti evangelizace, a to především prostřednictvím muzejně-vzdělávacích programů informačního centra, jejichž součástí se expozice stává. Jedná se např. o muzejně-vzdělávací projekt pro děti do 12 let s názvem Andělé.

Projekt Andělé nabízí muzejně-vzdělávací program v oblasti kultury a výtvarného umění. Vzdělávacím prostředkem je expozice Vita Christi, katedrála sv. Petra a Pavla a dům IKC Petrov se zázemím v areálu Petrov v Brně. Program zahrnuje prohlídku výstavy Vita Christi a katedrály sv. Petra a Pavla interaktivní formou s odborným výkladem přizpůsobeným nejmladším návštěvníkům. Projekt vznikl jako výsledek snahy nabídnout kvalitní výchovně-vzdělávací program, v němž se děti mohou seznámit s kulturním prostředím muzea i způsobem, jak se v něm pohybovat. Andělé dětem umožňují nahlédnout do světa výtvarného umění a jeho vyjadřovacích prostředků. Cílem je však nejen podpořit jejich první kroky v pěstování zájmu o kulturní život, ale program dává také prostor představit dětem evangelní zvěst prostřednictvím příběhu života Pána Ježíše, a to způsobem, který je přístupný jejich vnímání. Na příkladu dobrotivosti andělů se dětem také nabízí model ušlechtilého a ohleduplného chování.

Dále je podobným způsobem zpracován program Klíč a meč pro 2. stupeň základních a středních škol, sestávající z audiovizuální prezentace o dějinách a současnosti Petrova, dále z návštěvy expozice Vita Christi, prohlídky katedrály svatých Petra a Pavla i jejího okolí a soutěžního kvizu.

K pozitivním stránkám patří skutečnost, že evangelní svědectví je zde představeno zajímavou, nenásilnou a dětem přístupnou formou a může v nich vzbudit další otázky a otevřít cestu k hledání a k víře. „Nikdy se dostatečně nezdůrazní fakt, že evangelizace nekončí kázáním a vyučováním křesťanské nauky. Evangelizace musí proniknout přímo do života, a to do přirozeného života, jemuž dává

nový smysl právě v obzorech, jež mu evangeliem otvírá; (...)“⁵¹
Jedná se ale zatím o jednorázovou akci a je dost možné, že u většiny účastníků dosáhneme pouze toho, že si v budoucnu křesťanství spojí se sochou, která na ně v dětství zapůsobila, případně s anděly, což už v době dospívání mohou považovat za naivní záležitost.

⁵¹ PAVEL VI.: *Evangelii Nuntiandi*, čl. 47.

5 CÍRKEVNÍ TURISTICKÁ A INFORMAČNÍ CENTRA V ZAHRANIČÍ A V ČESKÉ REPUBLICE

Inspirací pro vytvoření církevního informačního a turistického centra v Brně byla podobná centra v Německu a Rakousku. Některá z těchto informačních center zajišťují také turistický servis, mnohá však slouží zvláště k tzv. městské pastoraci. Dále v textu budou uvedeny příklady těchto center a jejich činnosti. Zmíním se také o situaci v České republice.

5.1 Církevní informační centra v Německu a Rakousku

Církevní turistické a informační centrum v německém Kolíně nad Rýnem, nazvané Domforum⁵², poskytuje službu audioprůvodce po katedrále v patnácti světových jazycích a prohlídku katedrály v němčině a angličtině. Především je to ale místo setkávání, kde je možnost pobýt v tichu, či prodiskutovat své problémy s pracovníky Domfora a pokusit se nalézt jejich řešení. K dispozici jsou zde také sociální pracovníci a pedagogové s dostatečným vzděláním pro vedení rozhovorů a přítomnost dalších profesionálních poradců v určitých hodinách. Nabídka rozhovoru je určena lidem, kteří si jednoduše chtějí promluvit, potřebují informace o nejrůznějších věcech, dostali se do nesnáze a potřebují rychlou pomoc, potřebují pomoci zaměřit se na svou prosbu, strukturovat ji a nalézt řešení nebo by si chtěli rozhovorem ulevit a potřebují sociální komunikaci či mají otázky ohledně víry.

Poskytované informace se týkají nejen dómu a kolínských kostelů, ale také duchovních, kulturních a ekumenických aktivit či vzdělávání. Probíhají zde také různé přednášky, veřejné rozhovory a diskuse o víře a spiritualitě v dnešní době. Je k dispozici průvodce po kolínských kostelech či prostory kina, kde mohou návštěvníci shlédnout dokumenty týkající se kolínského dómu.

Sousedství s katedrálou, která činí toto místo turisticky atraktivním, přispívá k tomu, že informační centrum svým zaměřením a činnostmi spojuje pastoraci turismu částečně s pastorací ve velkém

⁵² Srov. www.domforum.de (15.6.2007).

městě. Tato forma informačního centra se nejvíce podobá službám poskytovaným IKC Petrov.

Podobné informační centrum se nachází v rakouském Linci a nese název Urbi@Orbi⁵³. Koncepci své práce staví projekt infocentra Urbi@Orbi na čtyřech „sloupech“: informace, rozhovor, setkání, ticho. Skutečnost, že prostory infocentra Urbi@Orbi se nacházejí v nákupní pasáži v centru Lince, umožňuje pracovníkům vstupovat „prostřednictvím obsahové diskuze se spirituálními a sociálními tématy nezávazně a často nečekaně do kontaktu s ‚uspěchaným a nakupujícím publikem‘ v centru Lince, a tak jít novou cestou k propojení životních světů ‚církev‘ a ‚města‘.“⁵⁴

Toto centrum nabízí informace o církevních, duchovních a kulturních akcích ve městě, aktivitách místních farností, a to jak ve formě letáčků, tak pomocí personálu, který informace vyhledá a zpracuje, případně zprostředkuje kontakt na poradní místo. Mimo to poskytuje centrum Urbi@Orbi prostor k odpočinku, překlenutí doby čekání ve městě, ale také k osobnímu, duchovnímu a teologickému rozhovoru. Část infocentra je určena k setkávání malých skupin.

V Rakousku je projekt „městských církevních“ center podobného typu jako v Linci realizován ve třech dalších městech.⁵⁵ Jedná se o infocentrum „Brunnen“ v Innsbrucku, „Kircheneck“ ve Štýrském Hradci a Urbi@Orbi v Fohnsdorfu.

Informační centrum Urbi@Orbi odpovídá zaměřením své činnosti a charakterem místa více městské pastoraci, stejně jako další církevní informační centra, např. v Bonnu, Wuppertalu, Münsteru či Frankfurtu nad Mohanem.

5.2 Služby v rámci pastorace turismu v České republice

Mnohá poutní místa u nás nabízejí informace o chrámu v tištěné podobě nebo formou informačních panelů.⁵⁶ Služby průvodce nebo muzeum spojené s historií konkrétního místa nalezneme v některých poutních centrech Čech a Moravy. Např. redemptoristé na Svaté Hoře

⁵³ Srov. www.dioezese-linz.at (15.6.2007).

⁵⁴ www.dioezese-linz.at (15.6.2007).

⁵⁵ Srov. tamtéž.

⁵⁶ Srov. www.svatykopecek.cz (20.9.2007)

u Příbrami⁵⁷ poskytují průvodcovskou službu v českém, německém, anglickém a italském jazyce a poutnické muzeum se sezónními výstavami předmětů ze sbírek Svaté Hory. Církevní turistický servis poskytuje také Loreta Praha⁵⁸.

Od 11.6.2007 byla zahájena činnost informačního centra nadace Konventu minoritů v Brně s názvem Info centrum Nadace Fons Salutis. Toto informační centrum poskytuje informace o kulturním dění spojeném s Konventem minoritů v Brně a ostatních akcích církevních i jiných organizací. Zároveň poskytuje možnost právních dotazů, na které bezplatně odpoví právník. S tímto informačním centrem navázalo IKC Petrov hned od počátku kontakt týkající se především vzájemného poskytování informací a dále také spolupráce na projektech IKC Petrov.

⁵⁷ Srov. www.svata-hora.cz (20.9.2007).

⁵⁸ Srov. www.loreta.cz (18.9.2007).

6 ZHODNOCENÍ ČINNOSTI IKC PETROV A VÝHLED DO BUDOUCNA

Realizací projektu *Petrov – klíč k živé historii* bylo vytvořeno Informační kontaktní centrum Petrov včetně nabídky informačních a turistických služeb v areálu Petrov, byli vyškoleni průvodci po sakrálních památkách, vydány turistické orientační mapky a pořízeno 20 ks audioprůvodců. Tyto produkty měly odpovídat požadavkům návštěvníků areálu Petrov podle průzkumu v březnu roku 2005.

Roční praxe ukázala, že některé představy a plány původního záměru neodpovídaly úplně očekávání a bylo nutno je přizpůsobit reálné situaci - jednalo se především o službu průvodce areálem Petrov a expozici Vita Christi. Dále se ukázalo, že některé důležité skutečnosti byly v při realizaci projektu opomenuty a následně komplikovaly začátky činnosti IKC Petrov. To se týká především zanedbání a špatné volby propagace, protože vyhrazené finance byly vyplýtvány na nevhodné propagační materiály (tužky, obálky a tašky s logem Petrov), které nesplnily svůj účel. Začátky informační činnosti IKC Petrov komplikovala také malá provázanost s ostatními církevními institucemi a farnostmi.

V tomto směru je třeba si přiznat a neustále si uvědomovat, že nestačí disponovat určitými pastoračními prostředky a snažit se je nějakým způsobem aplikovat v pastorační péči, ale že je nutné nejdříve zkoumat a poznávat skutečné potřeby lidí a potom teprve zvažovat, co lze v daném místě využít a co ne.

6.1 Vzdělávání průvodců se zaměřením na křesťanskou kulturu

V této oblasti projekt nesporně přispěl k zájmu o vzdělávání a rozšiřování znalostí křesťanské kultury a umění. Důležité ovšem je, aby se tato vzdělávací činnost neomezila pouze na tyto dva semináře, financované z projektu a sloužící jednorázově k přípravě personálu. Stálo by za to zvážit možnost spolupráce českých a moravských průvodců po sakrálních památkách, vytvoření jakési asociace

křesťanských průvodců s možností nejen dalšího vzdělávání v historicko-umělecké oblasti, ale také duchovní formace. „Z těchto důvodů je nezbytná existence asociace křesťanů, kteří pracují jako průvodci. Tito by měli procházet duchovní formací, vzájemně se podporovat v průvodcovské činnosti a rozhodovat o tom, co vyžaduje respekt, rozhodnutí či pozornost pro duchovní klid turistů. (...) Když průvodci představují turistům místa, památky nebo události náboženského charakteru, musí tak činit s vědomím kompetence. Stávají se určitým způsobem opravdovými evangelizátory, vždy s rozumností a respektem.“⁵⁹

6.2 Průvodcovská služba a audioprůvodce

Malý zájem o využití průvodcovské služby pramení ze skutečnosti, že tuto službu poskytuje jak městské informační centrum v rámci nabídky brněnských památkových okruhů pro skupiny zájemců, tak zaměstnanec farnosti v katedrále, který na požádání poskytne informace o interiéru katedrály.

V tomto se, kromě větší propagace a zařazení služeb IKC Petrov do světových průvodců, nedá mnoho změnit. Lze však pokračovat v nabídce průvodcovské služby pro školní skupiny, samostatně i v rámci vzdělávacích programů. Přesto, že tato činnost nebyla primárně zamýšlena, je o ni zájem a dává příležitost využít personální i prostorové možnosti IKC Petrov.

Audioprůvodce zatím žádná instituce v Brně nenabízí, přesto je o tuto službu nízký zájem. Inspirací pro zavedení této služby byla zkušenost turistického centra na Pražském hradě. Nelze ovšem srovnávat turistický ruch v Praze, kde službu audioprůvodce v areálu Pražského hradu využívají denně desítky lidí, s podstatně menším turistickým ruchem v Brně, kde většina turistů tráví jen krátkou dobu před cestou do dalšího evropského města.

Podle reakcí návštěvníků je důvodem nezájmu časová náročnost a vyšší cena. Řešením by mohla být spolupráce s farností Petrov-dóm, na základě které by se spojila služba audioprůvodce a vstup do

⁵⁹ Pontificio consiglio della Pastorale per i Migranti e gli Itineranti, Orientamenti per la Pastorale del Turismo, in: www.vatican.va (12.7. 2007), 13.

zpoplatněných částí katedrály (věže, krypta, klenotnice) do jednoho produktu.

6.3 Informační a turistické služby

Jako velký nedostatek projektu se ukázalo chybějící propojení s farnostmi a dalšími organizacemi, které by poskytovaly informace o svých aktivitách, programech a akcích. Tato důležitá oblast, ač měla být jednou z hlavních náplní informačního centra, nebyla připravena a omezila se pouze na představení IKC Petrov zástupcům farností a církevních organizací při slavnostním otevření. Náplní práce prvních měsíců tedy, místo propagace křesťanských akcí a informování veřejnosti, bylo hledání a navazování kontaktů s jednotlivými poskytovateli informací.

V současné době funguje poměrně dobře nabídka Kalendáře akcí na internetových stránkách a roste především zájem církevních organizací o zprostředkování informací o svých programech. Stále však chybí užší propojení IKC Petrov s farnostmi a křesťanskými organizacemi v diecézi a spolupráce, na jejímž základě by informační centrum rychle získávalo podklady, které by následně mohlo zpracovat, a zajistit tak efektivní propagaci křesťanského dění a zviditelnit život církve v diecézi. Příležitostí k prezentaci činnosti IKC Petrov a následnému získání zájemců o propagaci svých akcí a informování o nich jsou diecézní konference, setkání pastoračních asistentů, katechetů a dalších skupin v rámci církve.

6.3.1 Problém orientace v areálu Petrov a ve městě

S příznivým ohlasem a zájmem turistů se setkalo vytvoření orientačních mapek. Vzhledem k tomu, že v Brně není vyřešeno značení potřebné k dobré orientaci ve městě a ukazující návštěvníkům směr k historicky významným místům, nejčastější dotazy návštěvníků po celý rok se týkají orientace v areálu Petrov a ve městě; je tedy možno říci, že tato část projektu splnila očekávání návštěvníků. Nelze zjistit, jaký evangelizační dosah může mít zdůraznění církevních památek v mapě a doplňkové historicko-teologické informace v textové části.

V tomto směru chce tým IKC Petrov pokračovat dále vytvořením projektu a získáním finančních prostředků na jednotné značení v prostoru areálu Petrov včetně příchozích komunikací a označení sakrálních památek ve městě.

6.3.2 Spolupráce s farností Petrov-dóm

Během prvního roku činnosti IKC Petrov se bohužel nepodařilo sjednotit činnost farnosti Petrov-dóm s činností IKC Petrov, a tak zefektivnit služby pro turisty, kterým by například byla k dispozici jednotná vstupenka do všech prostor areálu Petrov (věže, klenotnice, krypta, expozice Vita Christi), jak předpokládal projekt.

IKC Petrov se podílí na akcích organizovaných farností, z opačné strany ovšem zájem není a vstup do zpoplatněných částí katedrály v rámci muzejně-vzdělávacích a dalších projektů mnohdy komplikuje zdlouhavé vyjednávání. Je ovšem pochopitelný zájem farnosti o zachování své komerční nabídky turistům, ze které čerpá část příjmů na opravy a náklady spojené s provozem katedrály.

Určitý pokrok ve spolupráci nastal při společném organizování děkanátních poutí, jejichž náplň propojovala činnosti obou institucí. Farnost Petrov-dóm také přijala logo IKC Petrov v zájmu společné prezentace a propagace areálu Petrov.

6.4 Poskytování internetu a služby kavárny a čítárny

Přestože zájem o službu poskytování internetu byl při průzkumu v roce 2005 velmi nízký, je tato služba návštěvníky hojně využívána po celý rok. Ze strany IKC Petrov dochází k přerušení služeb internetu pouze během školního roku v době konání muzejně-vzdělávacích programů, jejichž část se odehrává ve stejné místnosti, kde jsou počítačové terminály.

Mnozí návštěvníci přicházejí využít služeb internetu opakovaně a zároveň využívají i služeb čítárny a kavárny.

Prostor kavárny a čítárny měl vytvořit v areálu Petrov příjemné zázemí pro turisty. Praxe však ukázala, že architektonické zpracování vstupního prostoru vyvolává u některých návštěvníků spíše ostych vstoupit dále. Prostor, přestože je moderní, působí poněkud stroze

a vzbuzuje pocit muzejních prostor a s tím související obavu návštěvníků, zda už pouhý vstup není zpoplatněn.

6.5 Kulturní programová nabídka v prostorách IKC Petrov

Nevýhodou pořádání kulturních akcí v salóнку IKC Petrov je malá kapacita prostoru, který mnohdy nestačí pokrýt zájem návštěvníků. Propagace se tedy omezuje na určitou skupinu lidí (studenty, přátelé přátel). Přednášky a besedy potom navštěvuje skupina stále stejných lidí, což by samo o sobě nebylo špatné, pokud by tento prostor byl nabízen jednotlivým společenstvím či skupinám k dispozici. Pokud by ale měly tyto akce být součástí nabídky pro veřejnost, měla by kapacita prostoru postačovat většímu počtu zájemců. Organizace přednášek a besed je součástí plánu IKC Petrov i nadále. Bude tedy třeba rozdělit tuto činnost na nabídku prostoru salóнку různým společenstvím pro jejich komorní akce a vlastní pořádání přednášek a podobných programů pro veřejnost ve větších prostorách.

Návštěvníci všech těchto akcí vyjádřili spokojenost a zájem o další takové akce, často ovšem spolu s dotazem, kde se o nich dozví. Zatímco pro mladé lidi není problém vyhledat si tyto programy v Kalendáři akcí na internetu, starší lidé mají možnost dozvědět se o nich spíše v ohláškách či farních zpravodajích. Tato skutečnost opět vybízí k užší spolupráci s farnostmi při šíření informací o dění v místní církvi.

6.6 Expozice Vita Christi a její využití

Výstavní prostory v prvním podzemním patře domu Petrov 1 jsou netradiční a výstava Vita Christi svým tématem a zpracováním působí na návštěvníky pozitivně. Tato výstava je ale bohužel instalována tak, že ji nelze obměňovat a do budoucna zůstane jakýmsi pomníkem autora. V poměrně krátké době se vyčerpal zájem návštěvníků zajímajících se o sakrální umění, mnoho lidí navštívilo výstavu v rámci akcí pořádaných biskupstvím a nyní přichází pouze několik málo návštěvníků z řad turistů.

Nabízí se tedy využití výstavy pro muzejně-vzdělávací programy. Vzhledem k velkému zájmu a poptávce ze strany pedagogů je, kromě programu Andělé, pro věkovou skupinu mladších školních dětí připraven další program nazvaný Příběh světla, který se pokusí navázat na předchozí program a dále rozšířit diskutovaná témata.

Pokud by se takto podařilo vytvořit cyklus navazujících programů, o které by byl zájem ze strany škol, mohla by tato aktivita výrazněji a s trvalejším vlivem prezentovat dětem evangelium a umožnit jim pozitivní zkušenost s církví prostřednictvím slova a umění.

Senioři zatím tvořili největší procento běžných návštěvníků expozice. I pro ně byl zpracován program s názvem Ecce homo, který byl zařazen do postní doby a pracuje s tématem utrpení Krista v umění.

Řešení problému nezájmu o expozici formou muzejně-vzdělávacích programů pro děti a seniory se jeví v současné době jako slibné. Bude ale třeba hledat neustále nová témata a projevit značnou vynalézavost, protože opakovaná návštěva stejné expozice časem omrzí.

6.7 Využívání dotací a vytváření projektů

Součástí plánu činností IKC Petrov byl také požadavek vytvářet projekty, které svým obsahem odpovídají základní vizi IKC, a na realizaci těchto projektů získávat finance z dotačních programů města, kraje, Evropské unie apod.

6.7.1. Realizované projekty

V roce 2007 byly získány finanční prostředky na výše zmíněný projekt pro děti s názvem Andělé, projekt Ecce homo pro seniory, situovaný do postní doby, projekt Betlémy prezentující historické Betlémy v centru Brna, dále projekt Muzejní noc, kterého se IKC Petrov účastnilo svou expozicí Vita Christi, divadelním představením Kalendář svatých a otevřením dvou kostelů v centru města.

IKC Petrov se také podílelo na realizaci projektu Rok diecéze 2007, společného projektu Biskupství brněnského a farnosti Petrov-

dóm, kde pracovníci IKC Petrov zajišťovali organizační stránku poutí jednotlivých děkanství brněnské diecéze do katedrály u příležitosti 230. výročí založení brněnské diecéze.

Při děkanátních poutích mají věřící možnost navštívit centrum diecéze s jeho kulturním a historickým dědictvím a je zde pro ně připraven jak duchovní, tak informační, prohlídkový program.

IKC Petrov zajišťuje pro poutníky navigaci v areálu Petrov, prohlídky katedrály a budov biskupství, umožňuje návštěvu muzea, informuje o areálu, ale poskytuje také zázemí a program pro rodiny s dětmi.

6.7.2 Plánované projekty

V roce 2007–2008 budou probíhat školní muzejně-vzdělávací projekty Příběh světla a Klíč a meč.

V souvislosti s plánovanými projekty stojí za zmínku projekt Noc kostelů, jehož záměrem je otevřít široké veřejnosti města Brna co nejvíce kostelů moravské metropole a nabídnout v nich kulturní a duchovní program. Inspirací pro tuto akci je Noc kostelů v Rakousku i akce Noc otevřených kostelů, která proběhla v lednu 2007 v Praze v rámci ekumenického setkání.

Program v Brně by měl být založen na dobrovolné spolupráci oslovených farností, které pro tuto noc zpřístupní kostely a podle možností i další prostory - věže, kůr a půdu, sakristii a křížové chodby, s Informačním kontaktním centrem Petrov. Noc kostelů bude mít také ekumenický charakter. Pokusíme se zapojit různé křesťanské církve s jejich kostely a modlitebnami. Mezi cíle tohoto projektu patří pozitivní zkušenost v souvislosti s církví, představení křesťanství prostřednictvím umění, hudby, slova, setkání, rozhovoru, zážitku a zvýšení informovanosti široké veřejnosti o životě jednotlivých farností. Toto vše v duchu encykliky *Evangelii nuntiandi*, která říká, že „ode dne seslání Ducha svatého je základním programem církve seznámit s Kristem a s evangeliem ty, kdo je dosud neznají.“⁶⁰

⁶⁰ PAVEL VI.: *Evangelii Nuntiandi*, čl. 51.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem se pokusila zhodnotit evangelizační a pastorační možnosti Informačního kontaktního centra Petrov za dobu jeho ročního provozu. Obecně můžeme říci, že záměr projektu, jehož součástí bylo zřízení IKC Petrov, byl splněn a Biskupství brněnské vytvořilo prostor i prostředky pro péči o návštěvníky v areálu Petrov. Činnost tohoto církevního informačního a turistického centra odpovídá požadavkům církevních dokumentů týkajících se pastorační a evangelizační práce.

Přestože jeden rok není dostatečně dlouhá doba k posouzení, zda projekt splnil očekávání, stačila tato doba k tomu, aby vyšly najevo některé problémy, se kterými se při přípravě a realizaci nepočítalo. V některých oblastech se ukázalo, že očekávání realizačního týmu neodpovídají zájmu návštěvníků. Určité zklamání se týká především služeb, které působí jako evangelizační prostředky, předpokládal se o ně velký zájem, ten však, alespoň zatím, ze strany návštěvníků není.

I když s určitými počátečními obtížemi, poskytovalo IKC během prvního roku své činnosti všechny plánované služby, z nichž o některé byl zájem velký, o jiné nízký (viz kap. 6). Stále však mnoho lidí a případných zájemců o služby IKC o této nabídce, ani po ročním provozu centra, neví, a to především v důsledku podcenění marketingového zpracování správně cílené propagace v rámci projektu. Vzhledem k tomu, že finanční náročnost propagace a neziskovost činnosti IKC Petrov nedovoluje velké investice v této oblasti, je třeba vytvářet programy, které jsou součástí kulturních akcí města a regionu, jako takové tedy nevyžadují náklady na propagaci a zároveň svým křesťanským obsahem slouží k evangelizaci kultury.

Kromě některých možných řešení uvedených výše v kapitole šest, bude v tomto směru muset realizační tým i pracovníci IKC projevit především „trpělivost pro růst,“⁶¹ což je jeden z nezbytných prvků pastorační práce. Důvodem k trpělivosti může být i kladné hodnocení a spokojenost těch, kteří IKC Petrov

⁶¹ Srov. OPATRNÝ: Pastorační práce v postmoderní společnosti, 35.

navštívili a využili nabízených služeb. Z přímých i zprostředkovaných ohlasů jsou poskytované služby a především zázemí v areálu Petrov návštěvníky velice vítány. V tomto směru se dá říci, že IKC Petrov se svou činností snaží odpovídat výzvě konstituce *Gaudium et spes* ve smyslu sdílení radostí i starostí lidí naší doby.⁶²

IKC Petrov je prostředím, kde každý návštěvník najde zázemí, je přijat a je mu věnována pozornost. Je to místo, které umožňuje rozvoj kulturní, ale i duchovní stránky člověka. Dále také poskytuje prostor pro setkávání a odpočinek pro turisty i místní obyvatele. V tomto směru splňuje činnost IKC Petrov cíle realizačního týmu i očekávání návštěvníků.

Od 1. srpna 2007 vzniklo Diecézní muzeum, jehož součástí je expozice *Vita Christi*, Diecézní konzervátorské centrum a IKC Petrov. Nabídka a rozsah služeb informačního centra se však nemění. Činnost Diecézního muzea umožní navíc širší prezentaci křesťanského umění v prostorách areálu Petrov.

Je možné předpokládat, že toto církevní informační centrum bude svými službami i nadále podporovat rozvoj pastorace turismu, evangelizace kultury a pastorace ve velkém městě.

⁶² Srov. DRUHÝ Vatikánský koncil: *Gaudium et spes*, čl. 1.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

Biblické

Lk	Evangelium podle Lukáše
Mk	Evangelium podle Marka
Mt	Evangelium podle Matouše
Řím	List Římanům
Sir	Sírachovec

Ostatní

ČBK	Česká biskupská konference
IKC Petrov	Informační kontaktní centrum Petrov
KTF UK	Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy
VKH	Vysokoškolské katolické hnutí

SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ

Prameny

Bible, ekumenický překlad, Praha: Česká katolická charita, 1985.

DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, (ze dne 7. prosince 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995.

HAVLÍKOVÁ Jana: Areál Petrov – studie návštěvnosti a potřeb návštěvníků.
Nepublikováno. Pro interní potřebu Biskupství brněnského.

JAN PAVEL II.: Encyklika o stálé platnosti misijního poslání *Redemptoris missio*, (ze dne 7. prosince 1990), Praha, 1994.

JAN PAVEL II.: Poselství papeže Jana Pavla II. k XXII. světovému dni cestovního ruchu 27. září 2001, Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2001.

JAN PAVEL II.: Poselství papeže Jana Pavla II. k XXIII. světovému dni cestovního ruchu 2002, Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2002.

PAVEL VI.: Apoštolská exhortace o hlásání evangelia *Evangelii Nuntiandi*, (ze dne 8. prosince 1975), Praha: Zvon, 1990.

Literatura

Abeceda turistického informačního centra, Praha: Asociace turistických informačních center, 2006.

FILIP Aleš, HRADSKÁ Helena (ed.): O křesťanské výtvarné kultuře. Sborník ze seminářů pro průvodce cestovního ruchu, Brno: Biskupství brněnské, 2006.

KOLOUCH Jan: Pastorece turismu (bakalářská práce obhájená na KTF UK) Praha 2004.

OPATRŇY Aleš: Pastorece v postmoderní společnosti, Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství 2001.

PAPEŽSKÁ RADA PRO SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY: Etika na internetu, in: Dokumenty ČBK, Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2002.

PAPEŽSKÁ RADA PRO SDĚLOVACÍ PROSTŘEDKY: Církev a internet, in: Dokumenty ČBK, Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2002.

Elektronické zdroje

Biskupství brněnské: Základní vize projektu *Petrov – klíč k živé historii*, in:
www.biskupstvi.cz (12.6.2007).

Benedikt XVI. o významu muzeí, in: www.radiovaticana.cz (16.12.2006).

www.dioezese-linz.at (15.6.2007).

www.domforum.de (15.6.2007).

www.loreta.cz (18.9.2007).

www.petrovinfo.cz (20.9.2007).

Pontificio consiglio della Pastorale per i Migranti e gli Itineranti, Orientamenti per la
Pastorale del Turismo, in: www.vatican.va (12.7. 2007)

www.svatykopecek.cz (20.9.2007).

www.svata-hora.cz (20.9.2007).

Tiskové středisko ČBK: Světový kongres pro pastorační péči o turisty, in:

<http://tisk.cirkev.cz> (12.4.2007).

ANGLICKÁ ANOTACE

Evangelization and pastoral possibilities of the Petrov centre

The text concerns the basic characteristic of evangelization and pastoral work in tourism according to the church documents. Then the theory is applied on activities and services of the church information centre called Information contact centre Petrov that was established by the Brno bishopric next to the Cathedral of Sts. Peter and Paul in Brno in August 2006.

I present the concept and aim of the centre summarised in the project *Petrov – the key to the living history*, the realization of this project, the services and activities of the church information tourist centre and I have tried to evaluate a year experience and draw some prospects for the future.

Key words:

Tourism

Church information centre

Evangelization

Pastoral work

Culture

Bakalářská práce

PASTORAČNÍ A EVANGELIZAČNÍ MOŽNOSTI CENTRA PETROV

ÚDAJ O POČTU ZNAKŮ

Počet znaků celé práce: 84 353

Počet znaků vlastního textu: 74 912

Zlata Součková